

Psykologisk empiri er som virvlene i en bekk

Jan Smedslund
professor emeritus, Universitetet i Oslo

Det vi finner i psykologien, er mer eller mindre tids- og situasjonsbegrenset.

FAGKRITIKK

STEVEN RAY WILSON fra Kjemisk institutt mener jeg er for resignert på den empiriske vitenskapens vegne og hans kommentar krever et tilsvarende svar.

En grunnforutsetning for et empirisk resonnement er at det man observerer, forventes å gjenta seg, eller i det minste er relevant, i fremtiden. Induktiv tankegang forutsetter stabilitet. Psykologiske prosesser er irreversible. Vi lever i tiden og kan aldri komme tilbake til der vi var. Vi lærer av erfaring, og vi kan ikke helt avlære våre erfaringer.

De regelmessigheter vi allikevel observerer i psykologien, opprettholdes av stabile kontekster og konsekvenser. Noen kan være svært så stabile, som f.eks. individers personlighet, som opprettholdes av kompliserte systemer av stabiliserende mekanismer, men i psykologi er ingenting tidløst. Over hundre års forskning har lært oss at det er lite som er stabilt i psykologifaget, og at «lover» ikke finnes. Det samme har de øvrige samfunnsvitenskapene og historievitenskapen erfart. Samfunnsformer endres og forsvinner, økonomiske modeller svikter, historien gjentar seg aldri. Det som finnes av stabilitet, er menneskeskapt – sosiale lover, regler og skikker.

Jeg er tilhenger av empiri overalt hvor den er mulig, som i naturvitenskapene. Men i psykologi vet vi at det vi finner, er mer eller mindre tids- og situasjonsbegrenset. Mest bruk for empiri har vi i arbeidet med unike personer i unike livssituasjoner. Det vi da observerer, har ofte en viss grad av stabilitet. Men prøv å forutsi et selvmordsforsøk.

Jeg synes lite om bruken av statistikk i moderne psykologi fordi den praktiske nytten av små korrelasjoner og minimale forskjeller er så liten og kontekstbegrenset. Jeg vil ønske min kjemiske kommentator til lykke med sin empiriske forskning, men ber om forståelse for at psykologer ikke har det like lett.